

ראיון עם שמשון עדן
פרוייקט תיעוד תולדות חיל-הים
22 בפברואר 1995
מראיינת דניאלה רן

שמשון עדן : החלפתי את השם מרגרועקי לעדן מיד אחרי מלחמת השחרור. הייתי חבר בהגנה וגם בתנועת נוער ימית בשם "זבולון", עם שאיפה ללכת לצי הסוחר, וההגנה זה היה ברור. עברתי גם קורס מכי"ם, ויזמתי להביא לידי מצב שב"זבולון" חיפה, אנחנו באופן אוטומטי כולם נעבור להגנה. אז קודם עברה השכבה והקבוצה שלי ואחר כך הקבוצות האחרות שבאופן אוטומטי עברו להגנה. אני זוכר שיזמתי ביחד עם חבר טוב שלי שהיה ב"זבולון (היום פרופ' עמוס...) , שהיה מזכיר של "זבולון" אז. היינו כולנו נוער צעיר והלכתי יחד אתו, הוא כנציג של האגודה, ואני הייתי קצת "מאכער", הייתי כבר מ"כ בהגנה, ונפגשתי אסף שמחוני, שהיה מפקד הגדוד של ההגנה בחיפה, ובאתי אליו עם רעיון והצעה. אמרתי לו : "בוא תקח את כל החבר'ה שב"זבולון" שהם בהגנה ואת כל החבר'ה שב"הפועל" ותרכיב מהם פלוגה ימית. יש בעיות של העפלה, יש לנו סירות, אנחנו נוכל לעזור בעניין הזה ולהצטרף". הרעיון נקלט.

ש. באיזה שנה ?

ת. אני חשוב שזה היה ב- 1947. הקימו באמת פלוגה מאנשי הפועל ואנשי זבולון בהגנה. המ"פ הראשון שלנו היה מי שהיה ראש עיריית חיפה, גוראל.

ש. לא בענייני ים.

ת. לא הוא היה מפקד פלוגה, שכולה היתה מאוחדת מהקבוצה הזאת. זה לא בא לידי ביטוי בפעולה של היחידה הזאת. החבר'ה התבגרו והקבוצה היותר בוגרת עברה לחי"ש והתגייסה לפלי"ם או לפלמ"ח. במלחמת השחרור, כשהתחילו המאורעות, רציתי לעבור לפלי"ם, והלכתי ונפגשתי עם יוחאי בן-נון, שהיה מפקד פלוגת הנמל. יוחאי אמר לי : בוא אלי. הייתי כבר מגוייס אצל משה כרמל, אז יוחאי אמר : אני אדבר אתו ואם הוא לא יעביר אותך, אז תברח ותעבור אלינו. בינתיים יוחאי עזב שם ועלה לירושלים לקרבות, ובסוף הגעתי ליחידה של הפלי"ם ויצאתי להדרכה כמ"כ במחלקה של הפלי"ם. זו היתה מחלקה דתית, בקיבוץ התחיה ליד פתח-תקוה. היתה שם יחידה שעסקנו בה אז באימוני חי"ר ולא באימוני ים, כי עוד לא היו אניות. התחילו הקרבות עם הפלשתינאים במלחמת השחרור וההכשרה הבסיסית היתה הכשרה של חיל רגלים ואני הייתי מפקד כיתה שם במחלקה הזאת. לאחר תקופת אימונים מסוימת לקחו את המחלקה והשתתפנו בכיבוש יפו. אחרי הכיבוש היתה הכרזת המדינה, ב- 14 במאי, כבר היינו ביפו ואז המשימה של הפלוגה שלנו היתה לכבוש את הנמל. אז סירה הגיעה גם מנמל תל-אביב. על הסירה היה מאיר לובוחינסקי, שהיה אתי אחר כך בקורס חובלים. מכיבוש הנמל ישבנו יום יומיים שם, היה יום שישי, שבת, ראינו את ההפצצה על תל-אביב. ביום ראשון אמרו לי ללכת להתייצב במטה חיל הים בסן רמו, על חוף הים. התייצבתי שם ושלחו אותי להדרכה בסידיני עלי.

ש. בכיבוש יפו בפועל היתה איזה פעילות ?

ת. כן. אנחנו כבשנו את הנמל. כבשנו את כל רצועת החוף לאזור השרון, בית הסוהר.

ש. מהים ?

ת. לא כחיל רגלים.

ש. אבל היה גם משהו מהים ?

ת. מהים היתה רק סירה שאחרי הכיבוש הרגלי הסתיים היא נכנסה לנמל, אם כי היה עליה מקלע. בקטע שלנו לא היתה כמעט התנגדות. כשהגענו לנמל ותפסנו אותו בזה נגמר העניין. הגעתי לסידני עלי ושם עסקתי בהדרכה באימוני נשק. זה היה הבקו"ם של חיל הים, או של השירות הימי וכל יוצאי הצי הבריטי שגייסו אותם, ואז היו גיוסים גדולים, עברו דרך הבסיס הזה. נתנו להם אימוני נשק, קצת שדאות והם התפזרו, ואז התחיל חיל הים להתארגן. העיסוק שלנו היה בהדרכה ואז התארגנה יחידת נחיתה, שהיה לה גיבוי מיוחד, שהיה צריך לפוצץ את הגשרים על הליטני. אליעזר טל מספר את זה בספרו. הוא היה סגן מפקד היחידה הימית כשמפקד הכוח כולו היה חיים בן-דוד. היו לנו כמה מחלקות של חטיבת כרמלי. אנחנו היינו בעתלית ושם התאמנו במשך 3 שבועות בקרבות הכי קשים. במלחמת השחרור לקחו כוח מעולה ואמנו אותנו בנחיתה. זאת אומרת, למדנו והתאמנו על האובייקט המיוחד הזה של פיצוץ גשרים.

ש. מי פיקד על האימונים ?

ת. חיים בן-דוד. הוא פיקד על הכל. כולנו היינו ביחד. היתה יחידה ימית, שעליה היה ממונה אליעזר טל. אנחנו היינו במחלקה הימית ואניית האם שהיתה צריכה להסיע את כל הכוח הזה היתה "חנה סנש", שמפקדה היה שרוליק אורבאך. הנחיתה כולה היתה עם סירות גומי גדולות, באותן שיטות הירידה כמו שיוורדים עם מעפילים, עם סירות גומי, מורידים חבל לחוף ומושכים ויורדים עם סבלים, עם חומרי נפץ. היו שם שני גשרים - גשר רכבת וגשר על הכביש שהיה צריך לפוצץ אותו. שלושה שבועות של אימונים קדחניים. כשהיינו מוכנים למשימה יצאנו להינפשות באזור גבע, שם עשינו מסע רגלי בבית שאן. אחד החבר'ה עלה שם על מוקש, הוא קטע את הרגל והחובשים טיפלו בו. המשכנו הלאה והעבירו אותנו לגבע, מפני שבקרבות על גינן היו בעיות. אז במלחמה אמרו : יש פה כוח והוא יעמוד כעתודה, אם יקרה משהו נכניס את הכוח הזה לפעולה.

ש. היה כבר תאריך יעד לנחיתה ב... ?

ת. כן היה כבר תאריך. חזרנו בחזרה לעתלית. היינו צריכים לעלות על "חנה סנש". התאמנו אתה הרבה מאוד. יצאנו ליעד והפלגנו לים. פעם אחת החזירו אותנו. הפלגנו לים שוב והודיעו לנו לחזור כי בוטלה הפעולה ופרקו את היחידה, מפני שההפוגה הראשונה התחילה. פירקו את היחידה וחזרתי לסידני עלי. שם שוב עסקתי בהדרכה. אז שלמה יעקבסון היה מפקד הבסיס שם. אז שלמה לקח אותי אתו לעזרה. לא עסקתי בהדרכה ישירה. הכנתי תכניות אימונים, הכנתי את פקודות הקבע שם. אז הושבענו לצה"ל ואני ערכתי את מסדר ההשבעה, כאשר הטקס של ההשבעה הראשונה לצה"ל נעשה בצורה כזו : המפקדים נכנסו למטה חיל הים, הושבעו שם. הם חזרו ליחידות והשביעו את החיילים. קראנו בשמות של כולם. היתה שם קבוצה מהלח"י שהצטרפה אז לצה"ל. הם הסכימו להצטרף. אבל על התעודות היתה חותמת "ארגון ההגנה". הם אמרו שהם לא מסכימים להצטרף לארגון ההגנה. היה צריך להחליף את התעודות.

אני מזכיר את הנושא הזה של סידני עלי, מפני שיום אחד בא אלי שלמה יעקבסון ואומר לי : "תשמע, יש פה בעיה. האצ"ל הביא אנייה והיא ירדה בכפר ויתקין ויש שם מתחים ויריות ויש כבר הרוגים, ויש חשד שהם יגיעו לתל-אביב ויש חשד שהם יעלו על מטה חיל הים. אתה לוקח ועושה רשימה של חברי פל"ם והגנה בטוחים, מרכיב מחלקה ויוצא כמפקד המחלקה להגן על מטה חיל הים בפני פוטש, שלא יעלו ויכבשו את המטה הזה. הנה הבאתי לך תעודות מסע שתוכל לעבור את כל המחסומים". התארגנו וארגנתי מבנה של מחלקה, ארגנתי את כל הכוח. הגיע אוטובוס עם נהג ולקח אותנו, נסענו דרך פרדסים. הגענו לתל-אביב, התייצבתי שם. במטה היה בחור בשם פרויקה. הוא היה מ"פ בגדני"ע ועם פלוגת גדני"ע הוא בא להגן, אבל זה לא היה כוח שיכול היה באמת

לשמור על המטה. ואז באנו מחלקה חמושה. אחד מהמכ"ים שהיה לי שם היה אפרים פרי. אני זוכר מי היו המכ"ים האחרים. כשבאנו לשם העמדתי את המחלקה והסברתי להם מה התפקיד שלהם. ואז אחד מהחיילים אומר לי : "אני לא בעסק. אני הייתי פעם באצ"ל. אני אמנם מתנגד להם, אבל אינני יכול להיות בעסק הזה". אמרתי לו : "אני לא יכול להחזיר אותך לסידני עלי. תשאיר את הנשק שלך. אתה עולה למעלה ויושב שם ולא יוצר משם עד שייגמר כל העסק. אני לא יודע מה יהיה פה".

ש. מה זה "למעלה" ?

ת. בתוך סן-רמו בקומת הגג למעלה היה חדר. אמרתי לו : שב, אל תתערב, את הנשק לקחתי ממנו. חשבתני שזו הדרך הנכונה לנהוג אתו. אתה לא תלך נגדנו, אבל אם אתה לא רוצה להיות אתנו אז אל תהיה עם נשק ואל תהיה אתנו. תעלה למעלה, תשב שם עד שייגמר העסק ואז תחזור אתנו חזרה לסידני עלי. חסמנו את הטיילת עם קונצרטינות של גדר תייל וההוראה היתה לא לתת לעבור שם. מי שרוצה ללכת - שילך מסביב. לא מכוניות ולא אנשים. העמדתי כיתה בצד הזה וכיתה בצד השני וכיתה ברזרבה. היינו 30 איש - 3 כיתות. אסקימו היה שם גם כן. הוא כבר היה במודיעין של חיל הים. הוא בא ואמר : חבר'ה, האנייה מגיעה ! ראינו בים הבזקים של ירי ואניות שהיו אז בחיל הים ורדפו אחריהם. בסביבות 4 לפנות בוקר, היה ערפל כבד, ראינו את האניה נוחתת על החוף. שמענו קצת יריות. לא נתנו לאף אחד לעבור. כשהגיע אור היום והערפל קצת התפזר ראינו שהאניה תקועה. היו שם יריות. אנשים באו וראינו שאלה אנשי אצ"ל. אמרנו להם : אתם לא עוברים מפה ! התחילו להתווכח למה, מה, אנחנו צריכים ללכת. אמרנו : אתם לא עוברים מפה, תלכו מסביב. ושם התחילו ויכוחים, בין אנשים שבעליל נראו כאנשי אצ"ל לבין החיילים שלנו. הם חשבו את החיילים לפלמ"חניקים ואמרו : למה ? בואו אנחנו ואתם הפלמ"ח ניקח את השלטון. אני זוכר שהחבר'ה אמרו להם : "אתם משוגעים ? יש לנו שלטון, מה אתם משגעים את השכל ? תפסיקו עם זה!" זה היה המוטו. זה השאיר בי רושם אדיר שהדיבורים האלה היו דבר מכוון ולא משהו ספורדי שמישהו בא ומביע דעה. כשהאנשים רצו לעבור וראו שהם נתקלים הם עומדים ליד המחסומים לנהל דו-שיח. זה לקח שעות. הגיע הירי ופגז פגע באניה והיא העלתה אש ועשן ואז התחילה מהומה גדולה יותר. התחילו לרוץ וקריאות "הזקן ירד" "הזקן לא ירד" (הכוונה היתה לבגין). שמעתי אותם והם היו כנראה מפקדים שלהם. ראינו אותם באים עם נשק, ואני אומר : מה אני עושה פה ? הייתי כולי בן 19 ואני יודע שאצלי בכיתה היה מקלען שהיה בפלמ"ח, ואחר כך היה רב סמל בחיל הים, ידעתי שאחיו מפקד באצ"ל. אחיו בא הנה, מה אני אגיד לו לירות בו ? בני-דודים שלי היו באצ"ל. בני חברים שלי. אני לא ידעתי מה עושים כאן ? אלה הן לבטים נוראים. מצד אחד אתה לא יכול לתת להם לעבור, ולזכותם אומר שהם לא הביאו לידי עימות מזוין. זה היה רק עימות מילולי. והם באו עם נשק מורס ואמרו שאינם יורים. אבל היו מסה של אנשים והיו יכולים לרמוס כיתת חיילים. לא נתנו להם לעבור ואני מוכרח להגיד שהם לא ניסו אף פעם לפרוץ את המחסום בכוח. אבל מה ? היו אנשים בנייהם שהסיתו. התחיל להתאסף המון אספסוף תל-אביבי של חבר'ה צעירים, כאלה שלא גויסו והם פרצו את המחסומים. אחד מהחבר'ה שלנו נפצע. אני אספתי את כל החבר'ה פנימה ואמרתי לפרויקה : בוא נעשה משהו. למדנו איך מפזרים הפגנה ונפזר בכוח את ההפגנה הזאת. הוא אמר : חכה רגע. סגרנו את השער של הכניסה לסן רמו. הוא שלח לבניין שהיה בניין האופרה שני אנשים עם רימון עשן ורימון הדף. הוא אמר : "ברגע שנזרוק את הרימון לכיכר הרברט סמואל שם וישמע רעש, אתה יוצא עם המחלקה, כשהם מסודרים בשני טורים ואתה בראש, מכה את כל מה

שעומד בראש עם קתות רובים, יורה באויר עד שהכל יתפזר ובצעקות ובאיומים". וכך עשינו. ההלם של הפיצוץ ורימון העשן יצר מהומה ופתאום ההתפרצות שלנו החוצה פיזרה את כל ההפגנה שם.

ש. גם את האצ"לניקים ?

ת. את כולם, כל מי שהיה שם. אצ"לניקים כמושים לא היו שם. הם היו בלי נשק והתערבבו בתוך הקהל כדי ליצור תסיסה. ממה חששנו ? שישתלטו על המפקדות של ההגנה באזור תל-אביב ואז יהיה כאוס, ואחרי זה יוכלו לבוא ולומר שאספסוף עשה את זה והם באים לעשות סדר. זה פעל, למרות שיכול להיות שהיכינו משהו ומישהו חטף מכה הגונה עם קת של רובה ויריות באוויר. תוך שניות נעלם כל הקהל ושמו שקי חול ומקולנוע אלנבי לא נתנו לאנשים ללכת. מי שהיה עובר - ירייה ברגליים. זאת היתה ההוראה. למה אני מזכיר את הארוע הזה ? הוא נשאר לי כארוע טראומטי נוראי ואני שמח שהוא נגמר ללא שפיכות דמים בכלל, אלא בשקט. לי היתה טראומה קשה מאוד מהוויכוחים האלה של "בוא ניקח את השלטון". בערב, כששמעתי את הנאום הבכייני של בגין ובזה שהוא פירק את היחידה, אני נשארתי להיות חושד בו עד שהוא גמר להיות ראש ממשלה. אני לא יכול להשתחרר מהעניין הזה עד היום. אני מספר רק על דבר שהוא נגזרת, שהוא קטע קטן מכל הארוע, לא ישיר של אלטלנה, אלא תוצאה של העניין. אני לא דיברתי על זה עד שחרות עלתה לשלטון. נשאר לי מזה משהו. זה ארוע שאף אחד מאתנו לא רצה לדבר על זה. אני חושב שהגדולה בעניין הזה שזה נגמר ללא שפיכות דמים. לא היתה פה שליטה של מפקדה. היה חסר שאיזה חמום מוח יורה ייריה אחת, השני משיב והרוג פה והרוג שם והעניינים מתחממים. אבל זה נגמר רק עם יריות באוויר שהיו רק לצורך רעש והמולה. הם שמרו על איפוק נהדר וזה לזכותם. אני לא יודע עד כמה הדבר נכון, אבל יכול להיות שהקצינים של האצ"ל ראו לאן זה יכול להוביל, והיו קרבנות לאלטלנה. היו קרבנות בכפר ויתקין וגם באניה עצמה, וזה יכול היה להוביל לדבר נורא. זו היתה ההפוגה השנייה. זה היה בקטע מזעזע. בקטע הזה בן-גוריון היה תקיף ונחוש והחלטתי. אני כן יודע שהם כן השתלטו ועשו בלגן במפקדת העיר תל-אביב. זו השמועה שהלכה בתוך העניין הזה. את אסקימו הם תפשו כשנסע בתל-אביב בגיפ, לקחו לו את הגיפ, הכניסו לו מכות רצח, כי הם זיהו אותו. הסיפור הזה נגמר אחרי 3 ימים. חזרנו לסידני עלי ושם היתה יחידה של יוצאי הלח"י להם היה תרגיל אימונים בתכנית האימונים שלהם למסע לאורך החוף צפונה. ממילא לא היינו לוקחים אותם. אחרי שכל העסק נגמר הם אמרו : אתם בכוונה עשיתם את זה, שלחתם אותנו לצפון כדי לבודד אותנו, כדי שלא יהיה.

ש. אבל זה היה מקרי.

ת. מקרי, ללא כל כוונה. לימים, שלמה יעקבסון אומר לי : בוא תארגן עוד פעם מחלקה ואתם נוסעים לחיפה. האנגלים עוזבים את חיפה ואתם צריכים לערוך שם מסדר. אימנתי אותם בתרגיל סדר. זה היה ביוני. האנגלים עזבו ב- 15 ביוני ואנחנו הגענו לשם כמה ימים קודם. אז הגענו לחוף שמן. אז התארגן שם כוח של חיל הים. במקום היה עמוס בן -צבי מכפר יהושע. הוא היה קצין המבצעים. נפגשתי אתו והמשימה שלנו לא היתה תרגילי סדר ולא מסדר. אירגנו פלוגה שלמה של 3 מחלקות והכוח הזה היה צריך להיכנס בעקבות עזיבתם של הבריטים ולתפוש את הנמל ולהשתלט על הנמל. המשימה של המחלקה שלי היתה לתפוש את הרציף המזרחי של אזור הנפט, מעגן הנפט, שובר הגלים הקטן ואני הייתי צריך להכנס מצד מסילת הברזל דרך השער של הרכבת.

ש. השער המזרחי.

ת. המזרחי לגמרי. אז הלכתי משמן ברגל, כאשר שתי המחלקות האחרות, אחת באה מבת-גלים ותפשה את שובר הגלים הגדול ואת הצד שבו היום בסיס חיפה והמחלקה השנייה את מרכז הנמל, את כל החלק המרכזי של הנמל. היא באה מתוך חיפה. ההוראה היתה לא ליצור מגע עם הבריטים, לא מגע עין ולא מגע פיסי. הם אז עלו על נחתות והעלו את כל הכוח שלהם. היינו צריכים לחכות עד שהנחתת תזוז מהחוף מספיק רחוק ואז להיכנס לשטח, כדי לא ליצור שום מגע עם הבריטים. אני זוכר שצעדתי במבנה צבאי בתוך מסילת הברזל. עליתי אז על מגדל המים בתוך תחנת הרכבת, לראות אם הנחתת הבריטית האחרונה כבר יצאה. הם יצאו בקריאת שמחה שואגות ואנחנו נכנסנו ותפשנו את הנמל. זאת היתה הכניסה שלנו לנמל. היינו מספר ימים פלוגה שלמה ששמרה על הנמל. אחרי זה צמצמו את הכוח והשאירו שתי מחלקות ומחלקה החזיקה בסך הכל את הנמל. באותו יום אחרי שהאניות של חיל הים נכנסו בפעם הראשונה לנמל חיפה, זה היה די מרגש, והן כולן היו מקושטות בדגלים, היתה "התקווה", "חנה סנש" ונכנסו כולן לנמל עם דגלים וצפירות, ואז בן-גוריון הגיע ועשו מסדר. אנחנו לא השתתפנו במסדר אבל היינו בכוח האבטחה.

ש. אזרחי חיפה הגיעו גם ?

ת. לא. לא נתנו להיכנס. זה היה רק למוזמנים. אנחנו שמרנו על הנמל. היה שם ציוד והמון דברים והיה צריך לשמור על זה. המחלקה שלנו עסקה בתפקידי שמירה. אז הספינות הבריטיות היו ספינות של משטרת החופים הבריטית נמסרו לנו, לחיל הים, חוץ מאחת. ספינה אחת הם לקחו לעצמם ואחר כך המשטרה קנתה אותה. המפקד הראשון שלה היה שלמה אראל. אני זוכר שעמוס בא אלי ואנחנו ישבנו בבניין של מינהלת הנמל היום, למטה, שם היתה המיפקדה של המחלקה ששמרה על הנמל. הוא אמר לי : "הפלמ"ח איננה פה. הבאתי להם נשק, תן להם את זה. הלכתי לספינה ושאלתי : מי זה שלמה אנגל ? אז הוא צוחק ואומר לי : זה אני. אמרתי : שמע, עמוס השאיר לי פה בשבילך מקלעים ותחמושת. הוא אמר : אני שולח כבר לקחת את זה.

למה אני מספר את הסיפור הזה ? מפני שנדמה לי שלמחרת, או יום אחרי זה, היתה התקפה אוירית של מטוס, אלה היו מטוסים עירקים או סורים. "התקווה" היתה באמצע המעגן והם תקפו אותה והספינה הראשונה שפתחה באש היתה "הפלמ"ח". אז החבר'ה שלנו גם עמדו וירו. הם זרקו שתי פצצות והסתלקו. אחר כך ירו עליהם והפצצות בכלל פגעו במים ולא גרמו שום נזק אבל החבר'ה שהיו על החוף אמרו : אתה רואה, אנחנו נתנו להם את הנשק ובגלל זה הם פתחו ראשונים באש. הם בסדר. המחלקה הזאת התארגנה וכאשר היה צריך לכבוש את כפרי המשולש, בא עמוס ואומר לי : בוא תשתתף במסגרת מחלקת רגלים בכיבוש טירה ועין הוד. אז המחלקה שלי הצטרפה לכוח של כרמלי או הדרי. אספו כל מיני כוחות לארגן את זה. השתתפנו בכיבוש של חיל רגלים של טירה ועין הוד, שהיה כפר ערבי. לכיבוש עין הוד היו 2 מחלקות- המחלקה שלי ועוד מחלקה שלא היכרתי אותה. המשימה שלי היתה לכבוש אותה מצד דרום. המחלקה השנייה הודיעה באלחוט. פעם ראשונה הגיע אלחוטן עם מכשיר קשר. ארגנתי את הכוח. כבר היה לילה. באלחוט אמרו לי : חכה, חכה. המחלקה השנייה הודיעה בקשר שיורים עליהם והם לא יכולים להחזיק מעמד והם מסתלקים. הם עזבו ואני החלטתי שאני אומר לאלחוטאי לסגור את המכשיר. אמרו לי : תפסיק, תחזור. אמרתי לו : תסגור את המכשיר, כאילו לא אמרת לי כלום. עליתי על הכפר ולקח לנו שעה לכבוש את הכפר. לא היתה כמעט התנגדות.

ש. היה שם בכלל צבא ?

ת. היו שם לוחמים עירקים. הכפר הזה במשך כמה ימים הופגז מן האויר עם פייפרים, עם ארטילריה של חיל התותחנים שרק התחיל להתארגן והציב תותחים על הכרמל באיזה שהוא מקום, ו-16 ירתה פגזים מן הים על הכפר ואחרי זה בערב אנחנו נכנסנו. הם ברחו כולם, כמו שהם ברחו מטירה. היתה לנו משימה בטירה למשל. על הכוח שלנו, שראו אותו ככוח הכי מאומן, היתה משימה לשים מארב בלילה והכוח שינסה לברוח בואדי, לשים לו מארב ולחסל אותו. זה היה מצב נורא. מפקד הכוח בהתארגנות אומר לי : צריך לתפוש פה גבעה. יש לי פה יחידה שבכלל לא מאומנים. פה תתפוש אתה את ההעמדה הזאת עם המחלקה שלך ואחר כך יבוא מפקד המחלקה וישים את החיילים שלו במקום של החיילים שלך. הוא לא ידע איך לתפוש עמדות. אז עשינו את זה והציגו את החיילים. אמרתי : אוי ואבוי, עם אנחנו הולכים פה להילחם. היתה הרגשה מאוד לא סימפטית. אבל שמו אותנו. ב-2 היו צריכים להעיר אותנו. ב-2 אני מתעורר ורואה שלא מעירים אותי. אני רץ למפקדה שהתארגנה שם במקום ושואל מה קורה. אז אמרו לי שהמשימה הזו בוטלה כי הכוח העירקי שהיה שם ברחו. זה עוד היה הצבא של קאוגי, זה היה עוד לפני ההפוגה השנייה. אז נכנסנו מצד מערב עם הכוח לתוך טירה. בעין הוד נכנסנו. היה שם חייל שנפצע לא בקרב אלא שבר רגל. העבירו כוח של תגבורת אלינו אחרי שהכפר היה בידינו ונשארנו במקום. אלה היו שם משימות של חיל רגלים.

משם הלכתי לקורס חובלים. יצאתי לקורס חובלים במחזור הראשון. הקורס התחיל ביפו ב-1948 והסתיים ב-20 פברואר 1949. השלב הראשון היה ביפו ושם למדנו ימאות אלמנטרית. היה איזה מין מצב שרוב החומר שנלמד שם על ידי רוב חניכי הקורס היה ידוע. המדריך היה אומר : מסתמך על ידיעות קודמות. כל אלה שבאו מהאגודות הימיות היו רוב החניכים במחזור. הלימודים היו די אינטנסיביים ומסודרים הם המון פעילות גופנית, התעמלות בוקר שנמשכה שעותיים.

ש. כבר היה שלמה שמיר ?

ת. לא. מפקד הקורס היה שלמה ליסבונה ושמוליק טנקוס היה המדריך הראשי ומפקח על כל נושאי ההדרכה. בשלב הבא של הקורס עלינו על האנייה א-16 והפלגנו עליה כחודש או יותר, לצבירת ניסיון ימי.

ש. כי בעצם ניסיון ימי באניות ממש לא היה.

ת. זו היתה הפעם הראשונה שעלינו על כלי שייט. היה לנו ניסיון בסירות, אבל עלינו על כלי שייט יותר גדול ולמדנו מה זה משמרת על אנייה, מה זו הפלגה. אני זוכר שהיה מבצע "שודד". ה-א-16 היתה צריכה להביא אספקה לאניות שלנו. הצטיידנו בנמל חיפה והיינו צריכים לצאת ולהביא אספקה. היה צריך לנסוע ולפגוש אותם. יצאנו לים בסערה נוראית מהנמל. בסוף לא היה צורך במפגש הזה. ההפלגות שלנו היו הפלגות רגילות עם כל החוויות שהיו בהפלגות באניות, משמרות בגשר, משמרות בחדר מכונות, משמרות על הסיפון, תורנויות וכל מה שקשור בהפלגה על אנייה.

בשלב הבא העבירו אותנו לחוף ללימודים הסופיים והיינו בסנט לוקס, שהיה אחר כך בית ההבראה הצבאי. זה היה בית ספר סקוטי בזמן המנדט, שעם סיום המנדט בית הספר סיים את עיסוקיו וצה"ל לקח אותו לשימוש. היינו שם תקופה די קצרה ואז הפכו את זה לבסיס הדרכה והביאו את יהודה איגרא כמפקד למקום והחליטו לעבור לטירה ולהפוך את בסיס ההדרכה של חיל הים בטירה. שם היו הלימודים האינטנסיביים יותר ופה שילבו בפעם הראשונה תכנית לימודים שאנשי מח"ל שבאו מצייס אחרים לימדו ואתנו, מעבר למה שאנחנו למדנו ניווט וימאות, זה לימודים שאנשי מח"ל שבאו מצייס אחרים לימדו אותנו, מעבר למה שאנחנו למדנו ניווט

וימאות, שזה שמוליק טנקוס לימד, הם לימדו אותנו נושאים אחרים. היה אלן ברג, שהיה אחד המרצים המרכזיים בקורס.

ש. מה הוא לימד ?

ת. הוא לימד ארגון אנטיית מלחמה ועבודה ומשמרות וסדר באנטיית מלחמה ואת תפקידו של הקצין, תפקידו של קצין משמרת ועוד. היה לנו קצין תותחנות ג'ונתן לב, שהיה מפקד בצי האמריקאי, שלימד אותנו תותחנות. היו לנו מדריכים שגם הם היו בצי האמריקאי, שלימדו חומר על כיבוי אש, בקרת נזקים ודברים שהיו בשבילנו מושגים די חדשים וראשוניים.

ש. באנגלית ?

ת. ההרצאות היו באנגלית כי הם לא שלטו בעברית. מי שבינינו התקשה באנגלית נעזר בחברים. הסתדרנו לא רע. התאמנו בבסיס תותחנות שהקימו אותו בבת גלים. הגיעו הפריגטות הראשונות. היתה עדיין מלחמה ואניות יצאו להפגזה ובקשו מתנדבים, שאחד מחניכי הקורס יעלה כקצין. קיבלנו רשימה של 9 איש, שביניהם גם אני, להתנדב להיות קצין תותחנות. אמרנו להם שאנחנו עוד לא יודעים כולם. אז הם אמרו : מה שאתם יודעים חבר'ה, זה יותר ממה שמישהו אחר יודע על האניות האלה. אז התנדב אריה מוריס. הוא הלך לכמה שבועות כקצין תותחנות. נדמה לי שהוא השתתף בהפגזה על צור.

הקורס הסתיים. עשו לנו מסדר סיום יפה. הוצבתי אחרי הקורס לחיל הנחיתה. Marins פרופר. הבסיס של חיל הנחיתה היה בעתלית. אפוא שהיה פעם מחנה המעפילים. היו לו פלוגות חיל רגלים והקימו פלוגה ימית, זאת אומרת פלוגה שתעסוק בכלי השייט הימיים כמו סירות גומי, שאפשר יהיה להוריד את הנחתים מאניות-אם לחוף. תפקידנו היה לעסוק בימאות. אני התמניתי כמפקד מחלקה ביחידה כזו. הבסיס שלנו היה בנמל חיפה. אחר כך נסענו לטבריה והתאמנו בכנרת בכלי השייט. היחידה הזו באיזה שהוא זמן התפרקה ואני עברתי לשייטת הקטנה. הייתי שם קצין על ספינת משמר. השייטת הקטנה החזיקה גם בסיס בסדום. כשאני אומר שייטת קטנה, כל ספינות המשמר היו שייכות לשייטת הקטנה. הייתי מפקד החוליה שם בסדום. התפקיד שם היה לסייע ליחידות הצבא להחזיק את המוצב בעין גדי. כביש לא היה. אנחנו היינו חולית הקשר בין סדום לעין גדי. כל פעם היינו עושים שם סדר של שירות של חודש.

צד ב'

שמשון עדן : גרנו במבנים של המפעל ולמעשה המפעל היה משותק ורק אנשי צבא של היחידה הצבאית שתפשה את המקום, בהתחלה זה היה יחידה של גדוד הערבה, אחר כך יחידה של גולני, היו שם דרוזים, יחידת מיעוטים ויחידה של חיל הים והיתה שם חוליה של חיל האוויר, כי היה שם גם שדה נחיתה של מטוסים. גרנו במקום הזה. היה שם הווי יוצא מן הכלל, כי הרוטינה היתה של פעמיים בשבוע הפלגת קשר קבועה לעין גדי עם ההספקה, אלא אם כן יש מצבי חירום, אז יוצרים קודם. היציאה היתה מוקדם בבוקר מן הרציף. היום הרציף כולו נמצא על היבשה וכל הקטע הזה אלה הן בריכות. הספינות עגנו יותר רחוק ועם סירת מנוע שהיתה קשורה לרציף היינו ניגשים לספינות, מניעים אותן, מביאים את הספינה לרציף, אלה היו גוררות של חברת ים המלח. עסקנו גם בלתור את הארץ ומסעות למצדה, בתוך מעיינות עין גדי והלאה. באחת ההפלגות החלפנו ואימנו את הסיפונאים להפעיל את המנועים. אלה היו מנועי קטרפילר. את המכונאים אימנו להחזיר הגה על הסיפון. יצאנו מעין גדי ובאחת הפלגות באמצע הים המכונאי הראשי רץ מהר מהסיפון וכיבה את המנוע. מה קרה? שכחו להכניס דלק לטנק. הוא היה אז על הסיפון ורב

המלחים היה בחדר המכונות והוא שכח להגיד לו ופחד שייכנס אוויר לאינג'קטורים, ובקטרפילר להוציא אוויר מהאינג'קטורים זה סיפור שצריך בשביל זה ציוד ומכשירים מיוחדים. כשהוא כיבה את המנוע זה גם סיפור, כי להתניע את המנוע הזה מחדש צריך לחכות עד שהוא יתקרב, כי היה לו מנוע עזר קטן שבאמצעותו היו מניעים את המנוע הראשי ואי אפשר היה להניע את מנוע העזר כשהמנוע הראשי חם, כי הוא היה על בנזין. אמרתי : בסדר, נזרוק עוגן ונחכה. צריך לזכור שזה לא רחוק מהגבול הירדני בצד השני, אם כי הצד של הירדנים היה שקט מאוד. זרקנו עוגן וכל אורך השרשרת לא הספיק, מפני שהעומק שם היה מעבר לזה שהיתה לנו שרשרת. הרמתי את השרשרת ואת העוגן ובתושיה עצמית לקחתי את הברזנט שכיסה את הסיפון כולו והפכתי אותו למפרץ מרובע והיתה רוח צפונית קלילה וראיתי שזה נותן לי אפשרות לשלוט בספינה והיא לא נגרפת ברוח ובזרמים והיו שם מעט זרמים בים לחוף. כך השתלטנו על הספינה ונסענו לכיוון סדום. אחרי שעה - שעה וחצי, אחרי שהמנוע כבר נכנס לפעולה, המכונאי בא בשמחה גדולה להגיד שהוא הפעיל את המנוע, אמרתי לו : עכשיו אנחנו לא צריכים אותך, אנחנו מפליגים במפרשים עד לסדום. זו היתה חוויה, מפני שאנשי הסיפון הרגישו שהם ניצחו את המכונאים. בסך הכל זו היתה חוויה נעימה. היא נגמרה כחוויה נעימה.

בשיטת הקטנה שירתנו בספינות משמר והייתי אז סגן מפקד של ספינת משמר בשם "תרצה" מ35. היו לנו הפלגות ארוכות של סיורים לאורך החוף, פטרולים לאורך החוף.

ש. נסענו לאורך החוף 3-4 מייל. היה צריך לעבור במרחק כזה שבטווח ראייה יראו מה שקורה, שלא יסתננו סירות לחוף. הספינות היו מתחלפות ביניהם לפטרולים. באותה תקופה בן-גוריון נתן הוראה שצריך להוציא את אלטלנה מחוף תל-אביב 28 ק"מ עבדה ועוד כלי שיט. אנחנו עגנו בנמל יפו וסיירנו באניות ובצוות הגדול שעסק בפינוי האנייה והוצאתה מחוף הים. את הסיפור על הוצאת אלטלנה תוכלי לשמוע מאנשים אחרים שעסקו בזה ישירות, כמו מילא ברנר, גשור ועוד.

אחרי זה הלכתי לקורס קציני תותחנים. חיל הים אירגן את הקורס הראשון לקציני תותחנות. אז גם חתמנו בפעם הראשונה בחתימה לקבע ל- 3 שנים. זה היה בונוס גדול מאוד לחתימה ל- 3 שנים, שאף אחד מאתנו לא ידע אם כן ישאר או לא ישאר, יבחר בזה לקריירה או לא יבחר. אני חושב שכמעט כולנו, אלה שהלכו לקורס קציני תותחנות, חתמנו קבע ל- 3 שנים. הקורס היה בבסיס התותחנים בבת גלים. אינני זוכר אם ציינתי שהשלב האחרון של קורס החובלים התפצל ל- 2 מגמות - מגמה אחת של קשר, ניווט קשר בעיקר, ומגמה שנייה של תותחנות. אני הייתי במגמה של התותחנות. אינני יודע אם גם בקורסים שלאחר מכן זה גם התפצל באותה צורה או היה אחרת. הקורס נמשך מספר חודשים. בסיום הוסמכו כקציני תותחנות ימיים והוצבתי שוב לשיטת הקטנה, אז צורפתי כקצין תותחנות של פ51.

ש. סופר כבר היה ?

ת. כן, סופר היה מההתחלה. על הפולשת השנייה היה ביני, על ה- פ53. היו הפלגות אימונים. יום אחד האניות נשלחו לנפולי באיטליה להספנה. בשבילי זו היתה הפלגה ראשונה לא לחו"ל, כי כבר לפני זה בספינות מפרשים הפלגתי לקפריסין, אבל לנפולי זו היתה פעם ראשונה. היינו שם למעלה מחודש להספנה. בדרך תקפה אותנו סערה קשה מאוד באזור כריתים, שהוא מקום מועד לפורענות, בכניסה לים האגאי. למעשה הסערה הזו לוותה אותנו עד שהגענו למסינה, אבל עברנו אותה בשלום. הדרך חזרה היתה מאוד נעימה. השנייה בנפולי בשנת 1949, כשלא נתנו לנו כסף כיס כדי להיות שם, אז בסוף נשאר לנו מספיק כסף כדי לצאת מהאנייה מהמבדוק ולשבת באיזה שהוא מקום ולשתות כוס קפה עם חלב. זה מה שנשאר לכולנו. מי שהביא אתו קצת יותר כסף אז

היה לו. זה מצב מביך. היה לנו גם מספיק זמן לערוך שם טיולים. נסענו לרומא וטיילנו בסביבה. הלכנו לקונצרטים שם. זה פתח לנו אופקים רבים.

מהפולשת ירדתי ועליתי על ק 30 כקצין סיפון ושם קיבלתי דרגת סגן. אחרי שהות מסוימת ב-30 ק עברתי למפקדה לענף מבצעים בתור קצין פעילות. מוקה היה אז ראש מחלקת מבצעים ושאלו אבני היה מה שקוראים היום ראש ענף מבצעים ואני הייתי קצין פעילות ושם קיבלתי דרגת סגן. שלחו אותי ללמוד באנגליה בשנת 1950. התחנתני בנובמבר ובדצמבר נסעתי לבד, כי לא התירו לקחת את הנשים. נאמר לי שנוסעים ל-4 חודשים ולבסוף נשארנו שם 8 חודשים. זה היה למעשה הקורס הראשון שצה"ל אירגן בחיל הים.

ש. אז היה כבר שלמה שמיר.

ת. שלמה שמיר היה כבר מפקד חיל הים. אולי אומר מילה אחת על השירות שלי במפקדה במבצעים. היה אז תרגיל צה"לי גדול. אז ערכו תרגילים כלל-צה"ליים, כל צה"ל, כל המילואים, כל מי שנושא מדים היו מתגייסים לתרגיל עם נחיתות עם כל כלי השייט. מפקדת חיל הים החליטה לעלות על האניות להפגה. בהתחלה אני הייתי צריך לעלות על האנייה עם פקודות המבצע, כי עסקתי בהכנת פקודות המבצע, היינו צריכים להדפיס את הפקודה ולדייק והגהות של דיוקים, מפני שהיו קוריוזים, וזה למדתי משאול אבני - לעשות ביקורת ולבדוק כשנותנים נקודת ציון בים... כי לא פעם כשהייתי על ק 30 שלחו מהמפקדה מברק עם נקודות ציון ואני זוכר שדוד מימון אמר: אני עם אנייה לשם לא יכול להגיע, זה באמצע יגוסלביה. היו כאלה קוריוזים. אני זוכר ששאול אבני כקצין צעיר אמר לי: אתה עושה הגהה לא רק על כתב היד שלך אלא הגהה על המקור, גם אחרי שהכתבנית מדפיסה צריך לבנות על המפה, עם מחוגה עם הכל את נקודות הציון אם הן מדויקות. זה לימד אותי לימים הבאים אחר כך לכל מיני עבודות, שבכל מערכת הבקרה והבדיקה חייבת להיות מותאמת תמיד ונבדקת מול המקור, ולא להסתמך על תיקון של תיקון של תיקון כי יכולה להתקבל שגיאה מצטברת. זו נקודה מאוד חשובה. אני זוכר אותה פקודת מבצע, ואז החזירו להשאיר אותי לבד במפקדה לנהל את העניין מצד המפקדה. כולם, שמיר ומוקה עלו לאניות, כולל שאול אבני. נשארתי אני בלבד במבצעים, הייתי אז סגן. המפקד התורן היה שלמה יעקובסון. הוא היה הקצין הבכיר כי היה ראש מחלקת כוח אדם אז. לפני שנשארתי מוקה אמר לי: אתה את הפקודה הזאת לומד בעל פה כדי שתדע כל אנייה וכל יחידה מי ומה, מעבר לזה שתסתמך על הכתובים, אלא אתה צריך ללמוד את זה ממש בעל פה. אני ישבתי כסגן צעיר וניהלתי את העניינים. הייתי שולח מברקים והיו באים אלי ואומרים שעל מברק כזה צריך לחתום סרן. אז אמרתי: תן לי דרגת סרן ואחתום על זה, אין פה מישהו אחר שיחתום על זה. אז הדרגות של חיל הים היו שונות לגמרי. סגן משנה זה היה סגן חובל, סגן היה חובל, סרן היה חובל ראשון, רב-סרן היה רב-חובל, סגן אלוף היה סגן קברניט ואלוף היה קברניט. הסימול של הדרגות - סגן משנה היו שני פסי כסף על הכתף, סגן היו שלושה פסי כסף, סרן היה פס זהב עם עוגן ורב-סרן - שני פסי זהב עם עוגן. כשלמדתי באנגליה שינו את כל העניין הזה וזה יצר לי קוריוז. כשזה היה דרגות אז הפקידות של הנספחות הצבאית תרגמו את הדרגות. כששינו את זה ועשו את זה אחיד בכל צה"ל, אני הייתי אז סרן, הייתי חובל ראשון והפכתי להיות סרן, אז סרן זה קפטן, אבל קפטן בצי זה אלוף-משנה. אז הייתי מקבל מכתבים מכתבים מהנספחות הצבאית "קפטן עדן", אז הסטיוארטים שהביאו לי את המכתבים היו אומרים: בהצלחה, על העליה בדרגה. זה יצר קצת קוריוזים. גם היה מצב כזה ששלום שורץ, שנשלח לאיזה קורס, גם היה סרן והודיעו להם שקפטן

שורץ יבוא לקורס. אז הם אמרו : מה, הישראלים שלחו קפטן ? בסדר. שלחו אלוף-משנה לקבל אותו, כשבא איזה סגן צעיר.

מה שעוד עשיתי במפקדה, עשיתי את זה יחד עם דן שפי (שפיצר). הוא היה אז ביחד עם דיק רובינסון בקשר והוא הפעיל את תחנת המכ"ם. אמרתי לו שאני רוצה לעשות חדר מבצעים כמו שצריך. לקחתי אולם, ויזמתי לוח בקרה ענק של מפת הים התיכון עד כרתים ועשו לי את זה במספנה, וסימנתי על הלוח ושמתי מודלים עם האניות. כשחזרתי מההשתלמות באנגליה, שנמשכה 8 חודשים, אז ראש ענף מבצעים היה דוד דלנגה, אז הוא אומר לי : השארתי לי פה לוח ואני לא יודע איך להפעיל אותו, תהיה אתי חודש ימים ותהיה במבצעים ובינתיים תראה לנו מה עשית לנו פה. זה היה די מעניין. סדרו לנו מכשיר קשר נל"ן והוא היה מודיע לי. כשחזרתי הלכתי לראות את הדורציסטר בסטלה-מריס, שהאנגלים הפעילו. למה שזה יהיה מחסן סגור, בואו נראה מה לעשות בו. אולי כדאי שהמבצעים יעברו לשם. זה הבור שהיה כדאי להפעיל אותו אז התחלנו לנקות ולסדר אותו.

נסעתי לאנגליה, היינו 3 קצינים שנסענו לקורס טורפדו. חיל הים אז רכש טורפדות. נסענו לקורס טורפדו. הקורס היה בדרום אנגליה, בדבנפורט. היינו קבוצת הקצינים הראשונה של חיל הים שנסעה לאנגליה. לפנינו נסעו קבוצות יותר גדולות של קצינים ללימודים בצרפת. אז רמי לונץ נסע וקבוצות אחרות נסעו לכל מיני מקומות אחרים. ההתארגנות לנסיעות האלה לצרפת היו כשאנחנו היינו באיטליה במספנה. חשבתי הנה אני יושב כאן באיטליה תקוע במספנה ורציתי לנסוע. אמנם לא ידעתי צרפתית אבל בכל זאת, התנחמתי שאולי תהיה הזדמנות אחרת, ולמעשה ההזדמנות באה.

מה שאני רוצה להגיד ולא אמרתי באותו ערב של מפגש, דברים שפול שולמן אמר לי : אתה נוסע לשם, תהיה קצין בכיר שם, אתה נוסע להיות in the best navy in the world. זה היה לי קצת מוזר לשמוע קצין אמריקאי אומר על הצי הבריטי the best navy in the world, אבל מה שהוא כן אמר לי : חוץ מכיתת הלימוד אני רוצה שתסתכלו גם מסביב ותראו איך צי מאורגן חי עם הרוטינה וכל הדברים האלה, כי זה חשוב בשבילכם שתקבלו בטחון ותראו איך הדברים נעשים. אני זוכר שהיינו 3 קצינים בקורס הזה. אני הייתי, היה ג'ק מרגלית ז"ל ומייק אשל, שחי היום בלונדון. נסע אתנו עוד קצין רביעי שהיה קצין טכני ונסע ללמוד אחזקה טכנית של מכ"ם. הוא לא למד אתנו אלא בפורטסמות, יהודה לבן. אני זוכר שנסענו והגענו והיינו באמירה הזאת של "תראו מה נעשה מסביב" היינו כל ערב נפגשים אחרי הלימודים וכל אחד היה רואה משהו והיינו מחליפים בינינו חוויות, איך הם עושים פה, ואיך הם מתנהגים שם ומה הם עושים כאן. בכל מיני רוטינות קטנות. זה היה בסיס די גדול. זה היה 3 אוניות ישנות מהמאה הקודמת, אניות מלחמה שיצאו משימוש והם הפכו אותם לאניות בית-ספר. היה שם בית ספר לטורפדו, ללוחמה במוקשים ובית ספר לחשמל.

ש. הרי קנה המידה הוא כל כך שונה בין הצי הבריטי למה שהיה בארץ.
ת. קנה המידה היה קצה העולם ומלואו, מקצה לקצה. אבל הנסיעה, אני יכול לומר בדיעבד, והשהייה בצי הבריטי נתנה ונסכה בנו ביטחון במה שאנחנו עושים וביכולת שלנו.

הקורס באנגליה התחיל בדצמבר 1950 ואמור היה להימשך 4 חודשים. במהלך הקורס בא אלי מפקד הקורס ואומר לי : תגיד לי, אתם ממשיכים בחלק השני של הקורס, שזה לוחמה נגד צוללות ? אז אמרתי לו : אני חושב שכן. לא היינו מתוכננים לזה, אלא היינו מתוכננים ל- 4 חודשים. התייעצתי עם החברה והם אומרים : בטח, אנחנו ממשיכים. הם היו רווקים ואני כבר

הייתי נשוי והשארתי בארץ אישה בהריון. אני אומר לו : כן, אנחנו ממשיכים. אז הוא אומר לי : אז תגיד לי איזה סוג ציוד גילוי של צוללות יש לכם, כי אני חייב להעביר את זה למפקד. אמרתי לו : אני לא יודע, אני חייב לדבר עם הנספח הצבאי. אני מטלפן לנספח הצבאי בלונדון, כתריאל סלומון, והוא אומר לי : תגיד לו שאתם ממשיכים. תכתוב לי ואני אכתוב לך בדיוק איזה ציוד יש לנו. כעבור כמה זמן הוא כותב לי מכתב באנגלית מהשגרירות ונתן לי את כל רשימת הציוד שהאנגלים אפילו לא חלמו למכור לנו. את זה אני ידעתי אחרי שכבר למדתי על הציוד הזה. זה היה ציוד גילוי צוללות שמכשירים מהמשוכללים ביותר הופיעו שם. אחרי מספר ימים קיבלתי את זה ונתתי אותה למפקד והוא אומר : בסדר. אז הודיעו לנו שאנחנו ממשיכים בקורס. בכלל לא קנו אצלם את הציוד, קנו אצלם טורפדות אז הם לימדו אותנו טורפדו. הקורס התחלק לשניים - חלק ראשון על הטורפדו, מוקשים, צלילה, שליית מוקשים, קצת חבלה ימית במובן של demolition לא פיצוצים. החלק השני היה פרופר 4 חודשים לוחמה בצוללות. זה דוקא היה קטע חשוב. כשאמרנו שאנחנו ממשיכים ושלחנו את רשימת הציוד שיש לנו, שכולו היה ציוד בריטי, אז הם צירפו אותנו לקורס. אתנו בקורס היו 3 תאילנדים - 2 רבי-סרנים וסרן, שלפחות 2 מהם הגיעו לדרגות של אדמירלים בצי התאילנדי. היו 2 קצינים מצרים שאחד מהם נהרג במלחמת קדש. הוא היה חבר מאוד טוב שלי, כאדם הוא היה אדם נפלא. היום אני מנסה לחפש את השני. אולי אצליח לאתר אותו. היה קצין בורמזי אחד והיה קצין מציילון, סרי לאנקה. הקצין מציילון כבר עבר את הקורס הזה של לוחמה בצוללות, אז הוא היה רק בחלק הראשון. אחר כך היה לי אתו מפגש. כשמכרנו את הפריגטות לציילון, אז צבי תירוש פגש אותו שם והחזיר לי ממנו דרישות שלום ומכתב. יצרנו איזה שהוא קשר בתקופה מאוד מאוחרת.

בצורה כזאת המשכנו בחלק השני של הקורס. אחרי חופשה בלונדון ארזנו את החבילות ונסענו לחלק השני של הקורס שהיה בפורטלנד. (מראה בתמונה את כל המשתתפים בקורס - ביניהם הקצין המצרי שנהרג).

ש. מעניין שלמדתם באותו קורס, בעצם מחילות אויבים.

ת. כן. ואז היו מהומות בכנרת. היה מתח והם הרגישו מאוד לא טוב, אבל הקצין האנגלי אמר שיש לו גם הודים ופקיסטנים. הם היו במתח. אנחנו לא היינו במתח. היתה להם קנאה. אז בשגרירות חילקו את אות מלחמת השחרור והעניקו לנו את האות ושלחו לנו מהנספחות הצבאית את האות וענדנו את זה. המצרים הרגישו לא נוח מזה. מאוד הייתי מיודד עם המצרי הזה, ממש ידידות קרובה. שיחות ארוכות על כל מיני דברים. הם הוי אנשים מאוד משכילים. הם ידעו ללכת לפי הספר. לא היתה להם תושיה, לאלתר. בזה אנחנו היינו אשפים. הקורס הסתיים וחזרתי ארצה ביוני 1951. ישבתי חודש-חודשיים במבצעים ואחרי זה הצטרפתי לשייטת 5 לטורפדות.